

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускної кафедри

_____ Н. Ф. Ржевська

«____» _____ 20 __ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ,
СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: **«ЧАСТКОВО ВИЗНАНІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ (НА ПРИКЛАДІ КОСОВО)»**

Виконавець: студент 4 курсу, 408 групи, Корж Андрій Сергійович

Керівник: доктор історичних наук, професор, професор кафедри міжнародних
відносин, інформації та регіональних студій Троян Сергій Станіславович

Нормоконтролер

_____ (підпис) _____ (П.І.Б.)

КИЇВ 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	...4
РОЗДІЛ 1. СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ	...6
1.1 Визначення поняття «система міжнародних відносин»	...6
1.2. Сучасна система міжнародних відносин	...11
1.3 Особливості сучасних міжнародних відносин	...14
РОЗДІЛ 2. ЧАСТКОВО ВИЗНАНІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ	...19
2.1 Визначення поняття частково визнаних держав	...19
2.2 Сучасні невизнані та частково визнані держави в міжнародних відносинах	...21
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ КОСОВО ЯК ЧАСТКОВО ВИЗНАНОЇ ДЕРЖАВИ	...29
3.1. Передумови становлення незалежності Косово	...29
3.2. Визнання Косово	...38
3.3. Перспективи Косово як частково визнаної держави	...42
ВИСНОВКИ	...48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	...50

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік
США – Сполучені Штати Америки
ООН – Організація Об'єднаних Націй
ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі
СОТ – Світова організація торгівлі
МВФ – Міжнародний валютний фонд
НАТО – Організація Північноатлантичного договору
АСЕАН – Асоціація держав Південно-Східної Азії
ДНР – Донецька народна республіка
ЛНР – Луганська народна республіка
КНР – Китайська Народна Республіка
КНДР – Корейська Народно-Демократична Республіка
РФ – Російська Федерація
АВК – Армія визволення Косова
СРЮ – Союзна Республіка Югославія
СФРЮ – Соціалістична Федеративна Республіка Югославія
МВС – Міністерство внутрішніх справ
КФОР – Міжнародні сили з підтримки миру в Косові
ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ЄС – Європейський Союз
РБ ООН – Рада Безпеки ООН
ОІС – Організація Ісламського співробітництва
ROSU – Поліція Косово

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Після завершення біполярної системи міжнародних відносин, вони перейшли до однополярної системи. Перехід до нового світопорядку позначився особливо сильно на країнах колишнього «Соціалістичного табору» в Східній Європі. Якщо раніше сателіт одного полюсу мав проблеми у внутрішній політиці, то відразу отримував підтримку від своєї сторони, задля недопущення послаблення. В сучасному світі необхідність насильно стримувати внутрішні негаразди стала менш значущим пріоритетом. Як результат, після сильних змін в світовій економіці, політиці та інших факторах, в різних регіонах світу починають утворюватися нові самопроголошені держави. Одним з класичних прикладів отримання незалежності та набуття часткового визнання стала республіка Косово в результаті відокремлення від Сербії.

Актуальність дослідження полягає в тому, що частково визнані країни — це одна з нових проблем сучасних міжнародних відносин. Якщо невизнані країни практично не мають майбутнього, то частково визнані країни та їх майбутнє непередбачуване і кількість частково визнаних держав не зменшується, а має тенденцію до зростання. Косово є одним із яскравих прикладів частково визнаних країн.

Метою даного дослідження є визначення суті й особливостей генези та функціонування частково визнаних держав, зокрема на прикладі вивчення проблеми становлення незалежності Косово в умовах сучасного міжнародного порядку.

Завданнями нашої роботи є:

- 1) Визначення особливостей сучасної системи міжнародних відносин.
- 2) Вивчення існування частково визнаних держав в сучасних міжнародних відносинах

3) Визначити перспективи майбутнього Косово, як частково визнаної країни.

Об'єктом дослідження є міждержавні взаємодії в постбіполярній системі міжнародних відносин.

Предметом дослідження є країни, які мають часткове визнання (на прикладі Косово).

Наукова новизна дослідження полягає у вивченні проблеми, яка є актуальною для сучасної постбіполярної системи міжнародних відносин. Процеси країнотворення відбуваються в різних куточках світу та потребують досконалого вивчення для розуміння природи даного процесу, який протікає в дуже різкому темпі.

Практичне значення полягає у можливості використання його положень і висновків для аналізу сучасних міждержавних взаємодій на глобальному та регіональному рівнях. розвитку подій на майбутнє. Отримані результати також доцільно використовувати при аналізі проблем частково визнаних держав, зокрема Косово. Запропоновані сценарії можна використати для прогнозування розвитку подій на Балканському півострові та їх впливу на міжнародні відносини загалом.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали даної роботи рекомендується застосовувати під час вивчення частково визнаних держав та прогнозування розвитку подій. Запропоновані сценарії можна використати для прогнозування розвитку подій на Балканському півострові.

Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. СУЧАСНА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

1.1 Визначення поняття «система міжнародних відносин»

Система міжнародних відносин - відносини глобальної взаємозалежності суб'єктів міжнародних відносин, коли дії і статус держави залежать від дій всіх інших і утворюють світовий порядок [4, с. 26].

Сьогодні розрізняють чотири системи міжнародних відносин:

1. Вестфальська;
2. Віденську;
3. Версальсько-Вашингтонську;
4. Ялтинсько-Потсдамська.

Вестфальська система склалася після закінчення Тридцятилітньої війни 1618-1648 рр. на основі угоди, яка називається Вестфальським світом.

Система повинна запобігти ситуації, в якій одна держава (або коаліція держав) накопичило б сили, в значній мірі переважаючи сили ймовірного противника. Головні принципи Вестфальської системи застосовуються і понині, хоча сама вона перестала існувати під час Наполеонівських воєн.

Основні принципи вестфальської системи:

1. Принцип державного суверенітету.
2. Принцип балансу сил.
3. Пріоритет національних інтересів.
4. Пріоритет держав-націй.
5. Право вимагати невтручання в свої справи.
6. Рівність прав держав.
7. Зобов'язання виконувати підписані договори.
8. Принцип дії міжнародного права і застосування дипломатії в міжнародних відносинах.

Конфесійний фактор перестає вважатися основним фактором політики, що запобігає релігійним війнам [41, с. 15].

Віденська система міжнародних відносин склалася після закінчення Наполеонівських воєн і була закріплена на Віденському конгресі 1814-1815 рр. На ньому вперше було сформульовано поняття «великі держави». Тоді ними були Росія, Австрія, Великобританія, нею стала вважатися і Франція.

Віденській системі був притаманний принцип «Європейського концерту», тобто балансу сил між великими державами. Елементами цієї системи стали не тільки держави, а й коаліції держав, на відміну від Вестфальської системи. Відбулася також систематизація та уніфікація дипломатичних рангів: посол, посланник, повірений у справах; були розроблені принципи мирного вирішення конфліктів. Для підтримки балансу сил скликали міжнародні конференції.

Це був час колоніальних імперій, які контролювали великі території. Таким чином, історія Європи стала поступово перетворюватися в світову. Однак колонії на Віденському конгресі не були закріплені офіційно. І 100 років тому саме боротьба за переділ світу стане однією з основних причин Першої світової війни. Таким чином, Віденська система, незважаючи на різні війни, революції і міжнародні кризи, зберігалася аж до 1914 р. [40, с. 100].

Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин була сформована після закінчення Першої світової війни 1914- 1918 рр. У 1919-1922 рр. в її рамках була створена Ліга Націй, яка повинна була служити збереженню миру. Міжнародна система почала перетворюватися в глобальну.

Версальська, тобто європейська, частина цієї системи була сформована в інтересах держав-переможців (головним чином Великобританії і Франції). Інтереси переможених і новостворених країн ігнорувалися. Вашингтонська система поширювалася на Азіатсько-Тихоокеанський регіон, однак СРСР і Китай не були в неї включені, а Японія вела експансіоністську політику. Це зумовило нестабільність даної системи.

Однак позиції Великобританії і Франції не були узгоджені, переможена Німеччина ждала реваншу, в Росії відбулася революція, і західні країни відчували ворожість і страх перед Радянською країною, намагаючись використовувати проти неї нові держави. США ж зовсім усунулися від європейських справ.

До кінця 1938 р Версальська система в Європі перестала існувати. Утворилися два блоки: Великобританія і Франція протистояли Німеччині та Італії, а СРСР і США вичікували. У Другій світовій війні СРСР, Великобританія, Франція, США будуть боротися з Німеччиною, Італією і Японією [39, с. 760].

Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин, сформована після Другої світової війни 1939-1945 рр., Була закріплена договорами та угодами, прийнятими на Ялтинській і Потсдамській конференціях в 1945 р Вона стала основою біполярного світу, де існували соціалістичний і капіталістичний блоки. Протистояли одна одній, по суті, дві наддержави - СРСР і США, це призвело до холодної війни.

Незважаючи на те, що холодна війна закінчилася в 1991 р розпадом СРСР і соціалістичного табору, Ялтинсько-Потсдамська система досі не замінена будь-хто інший. Спроби створення однополярного світу, натрапили на формування світу багатопольного.

Управління в міжнародних відносинах носить специфічний характер. Головна специфіка міжнародного управління - його фрагментованість і неповнота, тобто(управлінські зусилля можуть бути недостатньо інтенсивними і можуть не приводити до зміни дій держави - об'єкта управління. Наприклад, Версальський договір регламентував дії Німеччини в області оборони, але Німеччина змогла обійти деякі обмеження, підписавши секретні додатки Рапальському договору. Не всі відносини між державами управляються або піддаються управлінню [45, с. 153]. В системах міжнародних відносин є ієрархія країн. Держава-лідер за обсягом своєї могутності виступає як держава (супердержава), визначає порядок денний

міжнародних переговорів, формує міжнародні коаліції і легітимізує зовнішньополітичні дії інших учасників.

Союзник - це держава, яка бере участь в міжнародних коаліціях і проводить узгоджену з лідером зовнішню політику. Обсяг потужності держав-союзників може мати відчутні відмінності. Вона реалізується в таких випадках:

1) союзник, який володіє зброєю масового знищення в обсязі, достатньому для нанесення «неприйнятної збитку» будь-якій державі.

2) регіональна держава, що претендує на зону власних виняткових інтересів на територіях сусідніх держав.

3) національна держава, предметом інтересу якого є збереження національної безпеки і суверенітету над своєю територією [37, с 50].

Модель міжнародного порядку в значній мірі залежить від моделі міжнародної системи, перш за все, що фіксує ієрархію входять до її складу держав. Різноманіття типологій міжнародних систем не повинно вводити в оману, бо на більшості з них лежить печать теорії політичного реалізму: в їх основі визначення кількості великих держав або наддержав. З ними пов'язані і найбільш відомі поняття: біполярна, мультиполярна, рівноважна і імперська міжнародні системи. У біполярній системі панують два найбільш потужних держави. Якщо ж порівняти з ними потужності досягають ще кілька країн, то система перетворюється в мультиполярними. У рівноважній системі, або інакше, системі балансу сил, кілька великих держав зберігають приблизно однаковий вплив на хід подій. У міжнародній системі імперського типу панує єдина наддержава, випереджаючи всі інші держави своєю сукупною потужністю [29, с. 133].

Міжнародні системи поділяються за типами. Перший тип це система балансу сил, характеризувалася багатополлярністю світу, в якій налічувалося не менше п'яти великих держав, так як при меншому їх кількості система обов'язково трансформувалася в біполярну.

Другий тип - гнучка біполярна система, в якій співіснують як актори-держави, так і новий тип акторів - союзи і блоки держав, а також універсальні актори - міжнародні організації. Залежно від внутрішньої організації міждержавних блоків виділяють кілька видів гнучкої біполярності, яка може бути сильно авторитарною.

Третій тип - жорстка біполярна система. Для неї характерна та ж конфігурація, що і для гнучкої біполярності, але обидва блоки організовані строго відрізнятися. У жорсткій біполярній системі немає неприєднаних або нейтральних держав, які мали місце в гнучкою біполярній системі. Універсальний актор грає обмежену роль. Він не в змозі чинити тиск на той чи інший блок. На обох полюсах здійснюються ефективно врегулювання конфліктів, формування напрямів дипломатичної поведінки, застосування сукупної сили.

Четвертий тип - універсальна система, фактично відповідає федерації, яка має на увазі переважну роль універсального актора, велику ступінь політичної однорідності міжнародного середовища та базується на солідарності національних і універсальних акторів.

П'ятий тип - ієрархічна система, являє собою світова держава, в якому національні держави втрачають своє значення, стаючи простими територіальними одиницями, а будь-які тенденції негайно пересікаються.

Шостий тип - система одиничного вето, в якій кожен актор має можливість заблокувати систему, використовуючи певні засоби шантажу. При цьому він сам здатний енергійно чинити опір шантажу з боку іншої держави, яким би сильним воно не було [48, с. 178].

Поняття міжнародного порядку є загальновизнаним засобом дослідження міжнародних відносин. Однак загальне визнання значущості не виключає перетину ознак цього поняття з іншими понятійним засобами міжнародних досліджень, так само як і проблематичність пізнавального функціоналу міжнародного порядку. Все це диктує необхідність уточнення його місця в політичній теорії. Існує постійна необхідність співвідношення

міжнародного порядку з поняттям міжнародних відносин, системи міжнародних відносин, міжнародної безпекою.

1.2 Сучасна система міжнародних відносин

Сучасна система міжнародних відносин - термін в теорії міжнародних відносин, що позначає систему міжнародних відносин, що прийшла на зміну Ялтинско-Потсдамської з розпадом СРСР і припиненням біполярного протистояння. На даний момент сучасна система міжнародних відносин ще знаходиться в процесі концептуалізації, що не дозволяє говорити про існування єдиного теоретичного підходу.

Після 1991 року в сучасному світі відбуваються процеси формування нової системи міжнародних відносин. Але на сьогоднішній день структура та основні параметри не пройшли ще процес формування. Хоча ще, сучасна система міжнародних відносин не завершила своє остаточне формування, більшість вчених вважає, що сучасна система міжнародних відносин буде багатополлярною.

Міжнародна система, що склалася після завершення протистояння, двох систем побудови світу є багато в чому новою, невідомою до цього часу конструкцією. Суть змін при теперішній побудові світу не тільки в мирному характері, та створеній нестабільності які виникли на основі полярності та нових постійних викликів проти мирного співіснування. Нова побудова світу є першим в історії досвідом сприймання світової політики поза межами міждержавних відносин країн, та трансформація у глобалізований світ, який є абсолютно новим і не відомим до цього часу часто називають поствестфальським та таким, що не має історичних аналогів [35, с 8].

Важко порахувати його майбутній розвиток, передбачити неминучі зміни. Вивчений на сьогодні розвиток міжнародних процесів, такі, як конфлікти між могутніми державами за поділ домінування в світі, уже не працюють, а якщо піддаються прогнозу майбутніх змін, то потребують багато

досліджень. Пройшли зміни можливостей не лише великих держав та протипага їх можливостей одне до одного – саме це було основним лакмусом зміни міжнародних систем у минулому; потерпіли змін та змінилися основні засади світової політики. Дослідники змін дають визначення це спричинено швидким науковим прогресом, що відбувся ще в період протистояння двох систем, це в першу чергу винахід ядерної зброї створення запровадження новітніх систем і засобів якісного зв'язку. Зміни які пройшли в суспільстві та економіці зумовили пристосуватися держав до нових викликів, як економічної інтеграції міжнародних організацій. З початку ці зміни не впливали на політику і не могли змінити баланс сил в світі [6, с. 88].

Початок змін почався після закінчення холодної війни, після чого стали відчутними системні зміни в світі в повному своєму обсязі. Це по-перше встановлення так званого поствестфальського світового порядку, основою якого є зростання ступеню глобалізації світу, зменшення впливу держав на будівництво міжнародної системи в світі та диверсифікація, ризиків, загроз, які виникають та відпрацювання нового алгоритму дій для їх протидії та нівелюванню. У цілому дані зміни в політиці ставлять під сумнів деякі із ключових положень, що сформовані науковцями на даний час і не можуть прогнозувати закономірність процесів світової політики. По перше це стосується, правил, що зумовлюють у переслідуванні власних цілей вести державну політику засновану на необмеженому егоїзмі за принципом у нас немає друзів є національні інтереси; домінування відносних переваг розрахунків над абсолютними в їхніх зовнішньополітичних стратегіях [52, с. 177].

Потрібен час для переосмислення цих теоретичних проблем, однак світу необхідно буде суттєвим чином змінитися для того, щоб перевірені багаторічним досвідом істини були взяті під сумнів. Наразі створюється новий світ, який відрізняється від вестфальської міжнародної системи, система при якій не лише за складом великих держав та їх кількістю як було раніше; але самими основними принципами міжнародної взаємодії. Відмінність сьогодні

розвитку міжнародних відносин є кардинальна, зміна, що впливає на основу побудови сучасних міжнародних відносин і механізмів її функціонування, які виникли протягом декількох сторіч в епоху великих європейських революцій і були спадщиною Вестфальського миру, що завершив війну яка продовжувалась протягом тридцяти років і розпочав епоху перетворення в центр світового політичного, економічного й культурного розвитку [47, с. 566].

Вестфальська система міжнародних відносин як приклад умовно представлена у формі двосвітової площини, на якій держави розташовані в горизонтальній сітці координат, то структуру міжнародних відносин у пост біполярній системі можливо порівняти із тривимірним зображенням, на якому держави оточені сіткою зв'язків взаємодій. Зараз міжнародна система знаходиться в стадії біфуркації між сталою анархічною системою національних держав і багатоцентричною системою недержавних акторів. В залежності від конкретного комплексу проблем які існують виникли, географічного регіону тощо значимість кожної із цих систем буде мінятися. На підставі впливу представників офіційних і неофіційних інституцій, що об'єднані спільними цінностями і розумінням проблем, займаються рішенням конкретних питань поза будь-яких формальних організаційних інститутів з уставом, постійним членством або численною бюрократією будуть здійснюватися зміни в міжнародній політиці[50, с. 688].

Поствестфальська система буде ґрунтуватися на варіативності. Глобальні механізми керування будуть містити в собі складний, взаємозалежний конгломерат наднаціональних, національних і частково субнаціональних і транснаціональних акторів та взаємодій. У межах автономних моністичних правових систем, суверенітет не буде локалізований проте концентрично розподілений, він буде формувати владний устрій у світовій політиці поліцентричний. Традиційне використання військового компонента потенціалу акторів більше не гарантуватиме досягнення оптимальних результатів, для тих хто переслідує суто власні

зовнішньополітичні цілі для посилення ролі таких міжнародних владних режимів [33, 37]. Феномен напів периферійного розвитку є важливою над історичною закономірністю глобальної системи міжнародних відносин. Він полягає в тому, що напів периферійні регіони виявляють надзвичайно динамічний інноваційний розвиток, що спричиняє їх потенційно високу статусну мобільність, яка полягає в тому, що ці зони швидше та ефективніше впроваджують соціальні і технологічні інновації. Безпосередньо одна з причин може полягати у тому, що знаходження в такому стані дає можливість використовувати соціальний досвід центру та периферії. До того ж, до інститутів політичного, соціального та економічного устрою, вони роблять значно менший внесок [61, с. 27].

Таким чином, напів периферійні регіони мають можливість проводити експерименти з інвестиціями в технології, моделями соціального устрою з більшою свободою дій. Але, ці регіони мають схильність до ризику приймати критику від так званої центральної зони міжнародної системи. Від початку існування постбіполярної системи міжнародних відносин, відбулося сильне географічне розширення напівпериферійної зони та її чисельності, що є небезпечним, так як це підвищить вплив напів периферійної зони в міжнародних відносинах. З тенденцією посилення впливу на політичній карті світу держав з напів периферійних регіонів, це в майбутньому може бути небезпечним для сучасних держав-лідерів. Напів периферійні країни будуть співпрацювати одне з одним, а найрозвиненіші з них можуть скласти конкуренцію навіть Сполученим Штатам.[58, с. 58].

1.3 Особливості сучасних міжнародних відносин

Під впливом як доцентрових, так і відцентрових тенденцій формуються сучасні міжнародні відносини. Як діалектична єдність протилежностей проявляються глобалізація і фрагментація. Суперечлива єдність цих різноспрямованих сил дає підставу багатьом вченим вважати, що двадцять

перше століття буде істотно відрізнятись від попередніх трьох з половиною сторіч, коли основи міжнародних відносин у їхніх загальносистемних проявах залишалися спадщиною Вестфальського миру. Несумісність старого світового устрою з подальшим ростом взаємозалежності в умовах глобалізації є думка, до якої схиляється більшість науковців. Як передумова успішного розв'язання всіх інших проблем, включаючи глобальних після закінчення холодної війни як і в послідуєчі часи безпека продовжує розглядатися як головна проблема міжнародної політики. З виходом за межі концепції національної безпеки, що раніше розглядалося переважно у своєму військово-технічному вимірі проблеми істотно різняться. Наступність виявляється і в невизначеності міжнародно-правовий суб'єктності і ролевого статусу багатьох держав, а також новими нескінченними дебатами про етичні засади зовнішньої політики абсолютизації та ефективності односторонніх дій. Постбіполярна система міжнародних відносин не лише змінює традиційні та звичні значення слів. Вона насамперед визначає нові правила гри для всіх держав[17, с 154].

Створені новою системою загрози національній безпеці серед таких нових правил є найважливішими. Традиційний їх список включає Відставання в економічному розвитку, що тягне за собою технологічне відставання та звуження політичних можливостей; несприятливе співвідношення сил, що робить вразливими політичні позиції; соціальні та демографічні проблеми різного роду, що зменшують кількість і якість основного силового ресурсу держави - її народу. Традиційні загрози національній безпеці пов'язані та відповідно, спираються на визначені в тих самих межах основні її атрибути з реалістичним трактуванням поняття сили. Усе, що призводить до зменшення сили держави - до її послаблення - є стратегічно небезпечним. Керуючись таким положенням, держави в постбіполярному світі укладають альянси, встановлюють контроль, особливо в стратегічно важливих регіонах розпочинають війни. Загрозою в цьому розумінні може стати можливість встановлення впливу інших так і нездатність своєчасно поширити свій вплив на власній території [57].

Мова не йде про повний і беззастережний контроль зовнішньої політики як було за часів холодної війни. До проявів незалежного мислення сучасний світ є толерантним. У прийнятті зовнішньополітичних рішень ступінь реальної загрози може суттєвим чином змінюватися зменшитись та залишається однією з найнебезпечніших для самостійності держави. Список традиційних загроз окрім втрати політичної незалежності, включає гальмування або недостатньо високі темпи економічного розвитку. Військові та політичні сили країн до середини 20 століття вважалися головною характеристикою сили держави, але економічний фактор вийшов на першість з початком Ялтинсько-потсдамської системи міжнародних відносин та протіканням процесів глобалізації. В сучасному світі втрата економічних першостей тягне за собою тяжкі політичні наслідки, вслід за чий йдуть тяжкі військові наслідки, якщо не переналаштувати економіку на ВПК, але це тягне за собою налаштування до військового конфлікту. Зовнішня політика держави покликана розв'язувати традиційні військово-політичні та відносно нові економічні загрози [15, с.174].

Сучасний глобалізований світ змушує вирішувати і екзотичніші завдання. Доступ суспільства до нових технологій та інформації, інформаційна забезпеченість набуває стратегічного значення, оскільки значення її не обмежується більше знанням про ймовірні дії інших держав, але й поширюється на багато інших суттєвих елементів захисту безпеки та національних інтересів до них, наприклад, належить забезпечення участі держави в технологічному розвитку. Для проведення ефективної зовнішньої політики дедалі більшого значення має здатність держави володіти, мати доступ та вміти створювати й обробляти інформацію. Внутрішні та локальні міжнародні конфлікти поступово займають місце традиційних міждержавних конфліктів, причому серед перших переважають так звані конфлікти ідентичності - національні, релігійні, етнічні [16, с. 282.].

Вразливістю сучасних суспільств є небезпека таких конфліктів яка обумовлюється нерозвиненістю методів протидії таким загрозам. Найбільшою мірою це стосується поліетнічних країн, так званих слабких держав, у яких

рівень недовіри суспільних груп одна до одної є високим. Система постбіполярна сприяє виникненню та поширенню численних нових форм конфліктів, що несуть у собі основні загрози небезпеці держави то біполярна міжнародна система стримувала такі конфлікти шляхом нав'язування глобального конфлікту - холодної війни. Одними з видів конфліктів що несуть загрози національній безпеці транснаціональні конфлікти - такі як конфлікти з екологічних проблем та інших об'єктів, природних ресурсів, що переходять межі державних кордонів і знаходяться в суверенітеті суміжних держав. Припинення таких конфліктів вимагає нових підходів, практик часом нерозвинених або незвичних процедур співпраці між державами їх неможливо вирішити сталими більш традиційними методами. Дані загрози змінюють встановлену систему координат, у якій держава здійснює свою зовнішню політику, що також в свою чергу потребує змін зовнішньополітичних форм і методів. Одним із самих впливових факторів є розвиток міжнародного тероризму в світі та спроби держав ефективно протидіяти цьому. Але асиметричні конфлікти хоча й виникали періодично, мали периферійне значення і не були глобальними. У пост біполярній міжнародній системі створюються можливості як для поширення асиметричних конфліктів, так і для розвитку конфліктів симетричних між державами. При цьому жодна із цих форм не позбавляється контролюючих функцій процесу в державі, так і можливості руйнівного впливу на державу як за симетричними, так і за асиметричними міжнародними конфліктами. Присутність кількох спільних рис сучасної фази розвитку міжнародних відносин, з попередніми її сталими історичними формами дає привід для припущення, що в найближчому майбутньому найбільш імовірним буде збереження високого ступеня наступності в системній архітектурі державотворення, а не радикальні її зміни. Траєкторія історичного розвитку неодмінно наближається до наступної точки біфуркації. Особливості сучасної епохи, свідчать про поступовий, але неминучий занепад Вестфальської моделі міжнародних відносин і більшості вторинних атрибутів її біполярної варіації.

В кінці XX - початку XXI ст. в міжнародних відносинах і зовнішній політиці держав позначилися нові явища.

По-перше, істотну роль на трансформацію міжнародних процесів стала надавати глобалізація.

Глобалізація - це процес розширення і поглиблення взаємозумовленості сучасного світу, формування єдиної системи фінансово-економічних, соціально-політичних і культурних зв'язків на основі новітніх засобів інформатики і телекомунікацій.

Процес розгортання глобалізації виявляє, що в значній мірі вона представляє нові, сприятливі можливості, перш за все для найбільш сильних країн, закріплює систему несправедливого перерозподілу ресурсів планети в їх інтересах, сприяє поширенню установок і цінностей західної цивілізації на всі регіони земної кулі. В цьому плані глобалізація являє собою вестернізацію, або американізацію, за якою проглядається реалізація американських інтересів в різних регіонах земної кулі [30, с. 54].

По-друге, в сучасному світі стає все більш очевидною тенденція зростання чисельності і активності суб'єктів міжнародних відносин. Крім збільшення кількості держав в зв'язку з розпадом СРСР і Югославії, на міжнародну арену все активніше висуваються різні міжнародні організації.

В даний час в світі діє понад 250 міждержавних організацій. Значна роль серед них належить ООН і таким організаціям, як ОБСЄ, Рада Європи, СОТ, МВФ, НАТО, АСЕАН та ін. Приблизно 20% населення Землі споживають в даний час, за даними ООН, близько 90% усіх вироблених у світі товарів, інші 80% населення задовольняються 10% вироблених товарів. Менш розвинені країни регулярно стикаються з масовими захворюваннями, голодом, в результаті яких гине велика кількість людей. Протягом останніх десятиліть відзначені наростанням потоку серцево-судинних і онкологічних захворювань, поширенням СНІДу, алкоголізму, наркоманії [43].

РОЗДІЛ 2. ЧАСТКОВО ВИЗНАНІ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

2.1 Визначення поняття частково визнаних держав

Частково визнані держави це держави, що не є членами ООН, їх визнають деякі держави-члени ООН, що робить їх участь в міжнародних відносинах обмежені правовим полем держав що визнають. Невизнання держави Організацією Об'єднаних Націй це відсутність можливості прийняти країну в члени ООН, що може статися виключно за рішенням Генеральної Асамблеї, з рекомендації Ради Безпеки ООН. Для залучення Рекомендацій від Ради Безпеки, необхідно отримати підтримку від 9 за 15 країн членів Ради Безпеки. Але необхідно брати до уваги, що В раді безпеки представлені 5 постійних країн членів, які мають право вето, це Китайська Народна Республіка, Росія, Великобританія, США та Франція. Що дає можливість цим п'яти країнам незалежно від голосів інших, скасувати будь-яке рішення. Після передання на голосування до Генеральної Асамблеї, необхідно отримати 2/3 голосів щоб стати повноцінним членом ООН. Особисто, ООН не має права визнавати чи не визнавати будь-яку країну. Це право делеговано країнам членам ООН. Також слід зазначити, щоб отримати країні визнання з боку ООН, не потрібно мати безпосередньо членство в ООН, достатньо бути державою-спостерігачем. Такий статус мають Ватикан та Палестина [20, с. 514]. Невизнані та частково визнані держави, це політичний феномен, що з'явився після закінчення другої світової війни. Це виникло через протиріччя права націй на самовизначеність, та принципи непорушності кордонів. Через це проблема частково визнаних та невизнаних держав актуальна ще з створення ООН. Також необхідно вивчати невизнані та частково визнані держави в контексті криз та конфліктів, в результаті чого вони і отримали свою де-факто незалежність. Невизнані та частково визнані держави можливо поділити на різні типи. Ключовим критерієм в процесі визнання держави це є контроль над

заявленою територією. Лише за цим, можна поділити частково визнані та невизнані держави на 4 види. Пері це частково визнані держави які повністю контролюють заявлену територію. Другі, з частковим контролем заявленої території, треті це території під протекторатом міжнародної спільноти. Та четверті, це квазідержави, а саме етноси яке не змогли отримати право на самовизначення. Відсутність визнання держави міжнародним співтовариством негативно відзначається на його правовому статусі та можливостях. Така держава не здатна вести та розвивати економічну діяльність. Частіше за все, Невизнані держави та частково визнані держави живуть за рахунок виключно гуманітарної допомоги. Через це, визнання держави також залежить від її можливостей як незалежного суб'єкта міжнародних відносин, та потенціалу [25].

Перш за все, невизнані і частково визнані держави мають територію, кордони якої є межі, в яких здійснюється влада уряду. Межі цієї території не обов'язково повинні бути «остаточно врегульованими», проте ці кордони (у всякому разі, їх статус) є спірними в одному фундаментальному аспекті: оскільки державність цих суб'єктів не зізнається, відповідно і їх кордони не визнаються в як законний і легітимного розмежування з іншими державами, навпаки, територія невизнаних і частково визнаних держав широко розглядається як невід'ємна частина міжнародно визнаних держав. Крім того, невизнані і частково визнані держави мають населення. При цьому, з одного боку, існує думка, що саме по собі наявність на певній території населення не є достатнім і уряд самопроголошеної держави має прийти до влади на основі «місцевого потенціалу» і «мати народну підтримку» (хоча цей критерій не постулює ні підтримку відділення всім населенням території, ні наявність в самопроголошеній державі демократичного ладу). З іншого боку, зустрічається думка що питання про підтримку населенням відділення від великої країни «носить більше політичний ніж правовий характер». Уряду невизнаних і частково визнаних держав цілком можуть відповідати критерію ефективності в питанні контролю над своєю територією і її населенням, однак

їх право управляти також не зізнається, що прямо впливає з невизнання їх заявленої державності; маючи фактичну, «емпіричну» державність спірне держава не має наданої зовнішнім визнанням «юридичної державності». За визначенням спірним є суверенітет (незалежність) невизнаних і частково визнаних держав. Як правило, вони мають повний внутрішній суверенітет, вивели себе з «зовнішнього» конституційного поля і закріпили цю незалежність в своїх конституціях, але міжнародно визнані держави оскаржують їх право створювати і підтримувати власні інститути влади, окремі від вихідних держав.

Крім того, часто вимога «ефективності» пов'язане не просто зі здатністю самопроголошеного уряду контролювати свої справи, але з тим, щоб саме воно дійсно це і робило, тобто мало реальної незалежності. Відсутність такої (найчастіше в разі створення самопроголошеного уряду в результаті зовнішньої агресії, але також і в інших випадках маріонеткової держави або надання «колишньої» метрополією уявної незалежності території, при якій «колишній» суверен реально зберігає над нею свою владу), як зазначено вище, є суттєвою перешкодою для визнання території незалежною державою.

Невизнані держави зазвичай мають здатність і прагнення вступати в стандартний набір взаємовідносин з повноправними державами, однак ті своїм невизнанням не дають їм можливості для повноцінної участі в таких [10, с. 44].

2.2 Сучасні невизнані та частково визнані держави в міжнародних відносинах

Сьогодні в світі існує декілька частково визнаних країн. Це де-факто незалежні території, суверенітет яких формально не визнається іншими державами або міжнародною спільнотою з юридичних або політичних причин.

Монтевідейская конвенція про права та обов'язки держав 1931 року кодифіцировала критерії і декларативну теорію державності в міжнародному

праві. В умовах ідентифікації, що характеризують стан, є чотири ключові елементи:

1. Певна територія
2. Постійне населення
3. Чинний уряд
4. Здатність розпочинати відносини з іншими державами

Однак наявність або відсутність усього перерахованого вище не обов'язково означає визнання державності [28].

Крім вираженого заяви про визнання, мовчазне визнання держави було позначено через установу дипломатичних місій.

У той час як деякі невизнані країни користуються частковим визнанням (частково визнані держави), більшість з них взагалі не мають ніякого визнання і залишаються повністю невизнаними.

І для тих, і для інших невизнання призводить до ізоляції всередині міжнародної спільноти, що ускладнює розвиток стійких міжнародних відносин.

В результаті незалежність виявилася недовгою, і в деяких випадках штати були змушені возз'єднатися з батьківським державою.

Деякі суверенні держави у вигляді неофіційних або дипломатичних дій співпрацювали з невизнаними країнами, але ці дружні відносини не дають прямого визнання.

Невизнані країни, особливо на пострадянському просторі, часто використовувалися в якості важеля тиску на США та інші ініціативи американського керівництва. Про це свідчить підтримка росією Абхазії і Південної Осетії, ДНР та ЛНР.

Питання про ці невизнані країни фактично заблокував вступ до НАТО як України, так і Грузії, оскільки будь-яке вступ в НАТО будь-якого з цих держав негайно спровокувало б конфлікт між Росією і НАТО.

Таким чином, недавні зусилля по зміцненню НАТО були зроблені за умови, що НАТО не забезпечить військовий захист щодо згаданих вище районів і, отже, не викличе військової конфронтації з Росією.

Однак Росії по суті вдалося змінити політику НАТО і Заходу, подобається їм це чи ні [46, с 184].

Наприклад, Сомаліленд залишається в значній мірі невизнаним, не дивлячись на те, що має свій власний уряд, населення і територію. Незважаючи на це, ряд країн мають дипломатичну присутність в Сомаліленд.

Ефіопія, Еритрея та Туреччина створили консульства, в той час як Кенія і Данія мають представництва по зв'язках.

В рамках подальших зусиль щодо участі в міжнародному співтоваристві Сомаліленд і Об'єднані Арабські Емірати підписали концесійну угоду про управління портом Бербера, яке, по суті, надало б додатковий морської доступ до сухопутної Ефіопії, яка не має виходу до моря.

Крім дипломатичної присутності іноземних держав в Сомаліленд, Сомаліленд також має дипломатичну присутність в таких країнах світу, як Канада, США, Великобританія, Швеція, Норвегія, Бельгія, Китай, Кенія, Ефіопія, Туреччина та інші країни [31, с. 186].

Крім дипломатичної присутності в інших невизнаних країнах, деяким з них, таким як Абхазія, вдалося зміцнити зовнішню політику і створити повноцінні посольства в державах-партнерах, включаючи Росію і Венесуелу.

Абхазія також була визнана рядом держав-членів ООН, таких як Росія, Нікарагуа, Науру, Вануату та Тувалу.

Ці відносини надають життєво важливу динаміку міжнародних відносин країн. Щоб підвищити цифрову видимість Абхазії і підвищити міжнародну обізнаність, її уряд націлило соціальні медіа-платформи, такі як Twitter, Facebook і YouTube, на боротьбу з дезінформацією.

Крім того, Абхазія зробила зусилля по створенню численних версій веб-сайтів урядових міністерств на іноземних мовах, приділяючи особливу увагу арабської мови [8, с. 55].

Міжнародні відносини також поширюються на підписання стратегічних та інфраструктурних угод, договорів про дружбу і співробітництво, використання відповідних структур для стимулювання міжнародної допомоги, прямих іноземних інвестицій, а також зміцнення зовнішньої політики.

Обмеження можливостей для іноземних інвестицій проявляється в тому, що приватні іноземні інвестори не можуть отримати доступ до комерційного страхування або отримати відшкодування в рамках міжнародного комерційного права.

Таким чином, міжнародне визнання в якості суверенної держави залишається на передньому краї пріоритетів самопроголошених незалежних урядів.

Відсутність дипломатичного визнання підриває статус невизнаної країни як в іноземних державах, так і на міжнародній арені.

Зіткнувшись з міжнародною ізоляцією, вони не можуть бути членами міжнародного співтовариства або таких установ, як МВФ, або брати участь в міжнародних спортивних змаганнях. Вони не можуть демонструвати свої національні прапори або співати свій національний гімн в міжнародних умовах [42, с. 522].

Багато невизнані країни також мають свою власну невизнану валюту, яку вони намагаються використовувати для міжнародної і внутрішньої торгівлі.

Вони, як правило, не вважаються дійсними тендерними заявками для цілей обміну іноземної валюти за межами певної межі невизнаної держави-емітента.

Невизнані країни, по суті, є незаконнонародженими дітьми міжнародної спільноти, і їх роль в міжнародних відносинах важливіша для відповідних сусідніх держав або територій і тих, хто визнає їх державність.

Через їх розміщення як всередині, так і за межами визнаної держави багато з цих утворень існують в умовах недозволеного або «замороженого конфлікту».

Крім того, навіть будучи мирним, не бути «державою» означає бути виключеним з міжнародних правових рамок; обмеження на поїздки, ділові можливості та міркування безпеки для уряду і народу; і менш відчутні чинники, такі як ідентичність і згуртованість, які можуть постраждати, якщо довгоочікуване і часто давно обіцяне визнання не прийде.

Більшість держав де-факто здобули свою державність де-факто завдяки сепаратистським рухам і зовнішньої підтримки з боку глобальних або регіональних держав.

Така ситуація створює на міжнародній арені враження, що де-факто держави не в змозі самостійно управляти процесом державності. Таким чином, міжнародна ізоляція здійснюється міжнародною спільнотою у відповідь на участь третіх сторін в регіональних конфліктах [32].

Громадяни з визнаних країн дійсно можуть відвідувати своїх невизнаних колег, хоча деякі обмеження на поїздки можуть застосовуватися незмінно.

Тому вкрай важливо, щоб туристи виявляли належну обачність щодо передумов відвідування невизнаної країни. Однак зворотного процесу можуть завадити проблеми, пов'язані з тим, що паспорт невизнаної країни не визнається приймаючою країною.

Паспорт Сомаліленду, наприклад, може отримати тільки сомалієць в Ефіопію і Малайзію-тому більшість сомалійців, які бажають виїхати за кордон, вибирають визнаний сомалійський паспорт.

Через перешкод в пересуванні / міжнародних поїздках майбутнє невизнаних країн залишається невизначеним.

Більшість економік невизнаних країн залежать від туризму, сільського господарства, національних ресурсів та фінансової підтримки з зовнішніх джерел.

Тому вкрай важливо, щоб вони підтримували стійкі відносини з міжнародним співтовариством і сусідніми країнами.

Самі сепаратистські території продовжують шукати шляхи заохочення визнання або, принаймні, більш широкої участі в міжнародній системі, незважаючи на спроби материнської держави перешкодити визнанню чи іншої легітимації де-факто держав міжнародним співтовариством [12].

Отже, якщо держава визнається, чи є визнання державності постійним і які наслідки має наступне невизнання для міжнародних відносин? Визнання - це чисто політичний акт з юридичними наслідками.

Як видно на прикладі Тайваню, який в односторонньому порядку вважає себе Китайською Республікою, незалежної від сучасного Китаю або Китайської Народної Республіки (КНР), Генеральна Асамблея ООН в 1971 році прийняла резолюцію 2758, яка виключає Тайвань і поступається місце Китаю КНР.

Менш ніж за рік Тайвань був витіснений з більшості організацій, пов'язаних з ООН. Ще одна перешкода полягає в тому, що КНР, яка претендує на Тайвань, відмовляється від дипломатичних відносин з країнами, які визнають останнім.

Це означало, що Тайвань мав вжити необхідних заходів для підтримки ключових зв'язків з членами міжнародного співтовариства [34, с. 240].

Крім виключення з Організації Об'єднаних Націй, окремі суверенні держави також мають право анулювати визнання. Такий стан справ з Косово, частково визнаної країною, визнання якої було відкликано 15 державами, включаючи Мадагаскар, Суринам, Бурунді і Папуа-Нову Гвінею.

Парадокс полягає в тому, що фінансові або дипломатичні дії щодо невизнаних країн демістифікують теоретичний і практичний підходи до міжнародного визнання. У нинішньому вигляді навіть членство в Організації Об'єднаних Націй не означає автоматично, що всі держави-члени ООН визнають державність.

Ключовим компонентом рівняння є не визнання: визнання не робить держава «прийнятним» з точки зору нормативних вимог або очікувань державності, так само як невизнання робить держава девіантною або небезпечним.

Що таке визнання, так це прийняття: це прийняття в клуб державності і всього, що з ним пов'язано, і це включає в себе стійкі міжнародні відносини [7].

Цінність міжнародних відносин в глобалізованому суспільстві полягає у взаємозв'язку світу. Вона сприяє розвитку дружніх відносин; заохочує співпрацю держав, обмін інформацією та вирішення глобальних проблем; вона просуває людську культуру через культурний обмін, дипломатію і розробку політики та заохочує участь в прийнятті глобальних рішень.

В силу невизнаності країн супутня ізоляція від більш широкого міжнародного співтовариства в значній мірі душить можливість взаємовигідного вкладу в перспективне глобальний розвиток.

При ефективному уряді і стратегічної зовнішньої політики, а також при посиленні міжнародної популярності шальки терезів, які вимірюють перешкоджає політичну динаміку давнього невизнання проти ефективності невизнаних країн, можуть, можливо, схилитися. Як видно з історії, з державами, які надають і скасовують визнання - визнання є плинним.

Держави-члени ООН, що мають обмежене дипломатичне визнання

1. **Ізраїль** (1948), не визнається такими країнами: Алжир, Афганістан, Бангладеш, Бруней, Джібуті, Індонезія, Ірак, Іран, Ємен, КНДР, Коморські Острови, Кувейт, Ліван, Лівія, Малайзія, Пакистан, Саудівська Аравія, Сирія, Сомалі
2. **Китайська Народна Республіка** (1949), не визнається такими країнами: Беліз, Гаїті, Гватемала, Гондурас, Маршаллові Острови, Науру, Нікарагуа, Палау, Парагвай, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Тувалу, Есватіні, Ватикан
3. **КНДР** (1948), не визнається такими країнами: Південна Корея, Естонія, Франція і Японія
4. **Південна Корея** (1948), не визнається такими країнами: КНДР
5. **Республіка Кіпр** (1960), не визнається такими країнами: Туреччина
Республіка Вірменія(1990), не визнається такими країнами: Пакистан
[37]

Частково визнані держави, які контролюють заявлену територію

1. **Кашмір** (1947), визнається: Пакистаном.
2. **Турецька Республіка Північного Кіпру** (1983), визнається: Туреччиною
3. **Південна Осетія** (1991) визнається: Росією Нікарагуа Венесуелою Науру та Сирією
4. **Ахазія** (1994) визнається: Росією Нікарагуа Венесуелою Науру та Сирією[37]

Частково визнані держави, які не контролюють заявлену територію

1. **Республіка Китай**(1912), визнається 14 країнами-членами ООН.
2. **Сахарська Арабська Демократична Республіка** (1976), визнається 60 країнами-членами ООН.
3. **Палестинська держава**(1988), визнається 138 країнами-членами ООН.

4. Республіка Косово (2008), визнається 98 країнами-членами ООН [37].

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ КОСОВО ЯК ЧАСТКОВО ВИЗНАНОЇ ДЕРЖАВИ

3.1 Передумови становлення незалежності Косово

Конфлікт в Косово бере свій початок після закінчення Другої Світової війни. Косово увійшло до складу Югославії, що не влаштовувало албанців. Конфлікт будувався на відмінностях у віросповіданні, так як албанці сповідують іслам, а серби - православ'я. У 1974 році Косово стає автономним. У 1980 році помирає президент Югославії Тіто Й. Б., і косівські албанські вимагають відділення від Югославії і визнання їх незалежними, в регіоні починаються заворушення. За рішенням влади, вимога не задовольняють і позбавляють Косово статусу автономії. У липні 1989 року органи влади Косово відгукуються, і призначається дирекція для управління краєм [11, с. 8].

Сербія надсилає власні війська і замінює повністю органи місцевого правопорядку. У свою чергу, албанці навмисно вибирають нового президента і формують новий уряд і парламент, висувають вимоги отримання повної незалежності Косово. 1996 рік - дата створення Армії визволення Косова (АВК), невід'ємного елементу косовського конфлікту. Вважається, що війна в цьому регіоні почалася 28 лютого 1998 року. Саме тоді, АВК оголошує про початок військових дій за визволення рідного краю. Першими жертвами були югославські поліцейські, на них напади відбувалися найчастіше. Сербська влада приймає рішення введення військ на територію Косово, внаслідок чого було вбито приблизно 80 мирних жителів. Ця ситуація була жорстко розкритикована світовою спільнотою, і восени того ж року ООН видає заклик до влади Белграда про припинення військових дій на території краю. До кінця 1998 року жителі Косово залишають свої будинки, для порятунку власних життів, країна стикається з величезним потоком біженців. НАТО приймає рішення про бомбардування території Югославії, щоб таким чином

пригрозити уряду Белграда. 15 жовтня 1998 р полягає мирний договір між Белградом і АВК про припинення вогню. З 1999 р угода не виконується і військові дії проти мирного населення поновлюються. Міжнародні представники вирішують втрутитися в конфлікт після інциденту в Рачаке, де було вбито 45 осіб з місцевих жителів. У лютому проходить зустріч двох сторін за участю представників США і Росії. В ході переговорів, американський уряд вимагає негайного припинення вогню, і просять Сербію вивести свою армію з території Косово [22].

Росія встає на сторону Белграда і говорить про необхідність збереження цілісності країни. Сербська влада відмовляються виводити свої війська з Косово, і в березні 1999 року НАТО починає бомбардування Югославії. Здійснюється приблизно 3500 авіанальотів. Від цих нападів гине 2000 жителів, ще більша частина важко поранені, багато хто стає інвалідами. Війська НАТО руйнують інфраструктуру Сербії. До сьогоднішнього дня багато промислових виробництва Сербії так і не були відновлені. Мілошевич в червні 1999 р погоджується відступити з території регіону, щоб припинити напади на країну з боку західних влади. 11 червня 1999 року в Косово входять миротворчі війська НАТО і Росії, для того щоб домовитися з албанцями про припинення бойових дій. З цього моменту великі бої в Косово не проводилися, але дрібні конфлікти час від часу займається [9].

Через два роки в Косово обирається новий президент, який заявляє про незалежність регіону. Влада Югославії не визнають суверенітет краю і вирішують продовжити боротьбу за територію, забираючи життя мирних людей. Після пропозиції ООН продовжити переговори, противники вирішують обговорити ситуацію в жовтні 2003 року. Ніяких змін ця зустріч не принесла. Боротьба тривала до 2008 р, до того моменту як влада Сербії визнали незалежність території Косово і Метохії. На той момент вже не існувало Югославії. До сих пір ситуація в Косово вважається нестабільною, час від часу в цьому регіоні виникають конфлікти на ґрунті етнічної та релігійної

нетерпимості. Питання про те, хто винен в такій кривавій війні, відкритий і по сей день [26].

Напруженість в Косові негативно позначалася на югославській економіці і підживлювала політико-ідеологічна криза. Крім албанських виступів, косовські серби також привертали увагу, через погіршення становища. Для того, щоб звернути на себе увагу, представники живуть в Косові сербів почали ініціювати колективні петиції до органів влади і в цей же час, велись організації маршу протесту на Белград. З проміжком часу, влада Югославії сформувала робочу групу, яку очолив представник Словенії Кучан. В 1987 році в квітні, Стамболич Іван, голова Президії Союдної Республіки Сербії. Голова зазначив, що протести організовані сербами є виправдані, але застеріг сербів від зв'язків з тими хто ними маніпулює [27].

24 квітня 1987 року край відвідав новий глава Центрального комітету Союзу комуністів Сербії Мілошевич. Під час його зустрічі з крайовим керівництвом в Косово-Поле поблизу будівлі, де йшли переговори, сталася сутичка мечекаю сербськими демонстрантами і складається з албанців міліцією, яка охороняла зустріч. Мілошевич вийшов до демонстрантів і вимовив стала згодом знаменитої фразу: «Ніхто не сміє вас бити». Виступаючи перед сербськими демонстрантами, Мілошевич критикував як албанський, так і сербський націоналізм, однак з того моменту в очах багатьох сербів він став виглядати головним захисником сербських інтересів в Югославії і в Косові зокрема[24]. Зустрічі Мілошевича з косовськими сербами надали на нього значний вплив, з цього моменту він став на чолі масового національного руху сербів. Восени 1988 - взимку 1989 року внаслідок в значній мірі інспірованих акцій протесту проти місцевої бюрократії Мілошевич поміняв керівництво Воєводини, Косова і Чорногорії на своїх ставлеників. В кінці березня 1989 року нові крайові скупщини прийняли поправки до конституцій своїх автономних країв. 28 березня їх схвалила Скупщина Сербії. Згідно з прийнятими поправками, автономні краю Воєводина і Косово і Метохія втратили атрибути державності, були звужені повноваження їх органів влади.

Фактично стався повернення до норм югославської конституції 1963 року. Тим часом, сербські автономні краю зберегли повноваження з питань культури, освіти, охорони здоров'я [15, с. 61].

Зміна положення Косова спровокувало посилення безперервних заворушень албанського населення краю. 1989 рік ознаменувався найвизначнішими заворушеннями в краю з 1945 року. Після завершення воєн в Хорватії та Боснії і Герцеговині напруженість в Косові зростає. Після вбивства сербом албанського юнака почалися напади албанців на поліцейські патрулі, стався розстріл відвідувачів кафе. У відповідь поліція провела масові арешти підозрюваних [29, с. 10].

Це викликало сплеск уваги до косовської проблеми з боку міжнародної громадськості, яка звинуватила владу СРЮ в порушенні прав людини і тортурах арештованих албанців. Схожу заяву зробила Комісія з прав людини ООН, яка відзначала, що «до албанців в Югославії застосовуються тортури, вбивства, етнічні чистки та геноцид». Однак після відвідин Югославії спеціальним представником Генерального секретаря ООН Комісія з прав людини повідомила, що ця інформація не знайшла підтвердження. 30 грудня 1997 в результаті розгону демонстрації в столиці Косова Пріштині були поранені 15 осіб. Навесні 1998 року в краї почала свою діяльність Армія визволення Косова, яку поповнювали радикально налаштовані албанці, які проходили підготовку в спеціальних таборах на території Албанії. Вони нападали на поліцейські та армійські патрулі, атакували населені сербами села, захоплювали в заручники мирних жителів. Крім сербів, від їх дій страждали і ті албанці, яких АВК вважала лояльними Югославії.

У січні 1998 року АВК початку нападу на мирних жителів і поліцейські патрулі на території автономного краю. 28 лютого 1998 року його проголосила початок збройної боротьби за незалежність краю. Тоді ж відбулося перше серйозне зіткнення між збройними албанцями і силами югославського МВС в районі Дреніци. Цей район вважався «вотчиною» радикальних прихильників АВК. В ході поліцейської операції було вбито одного з лідерів АВК Яшарі. У

цьому бою було вбито кілька десятків членів АВК, сили МВС також зазнали втрат. Цей інцидент привернув увагу міжнародної громадськості до конфлікту і став причиною його інтернаціоналізації [43]. Уже в березні 1998 року Рада безпеки ООН ввела військові санкції проти Югославії.

Аж до квітня 1998 року сили югославської армії в особі дислокаційного в краї 52-го Приштинського корпусу дистанціювалися від бойових дій. Однак з початком атак албанців на військові об'єкти вони були залучені в бої. У квітні частина армійських підрозділів призупинили повсякденну бойову підготовку, провели мобілізацію особового складу і почали брати участь в операціях проти АВК. У цей період також почалися напади на югославські прикордонні застави. Навесні 1998 року більшу частину операцій зі знищення повстанців вели сили югославської поліції. Зі збільшенням частоти зіткнень армія залучила до участі в боях сили військової поліції, а зведені загони поліції були посилені бронетехнікою. В рамках 52-го корпусу було створено кілька груп швидкого реагування, які склалися з 5-15 одиниць бронетехніки і зенітних самохідних установок, а в ролі піхоти виступали бійці МВС. Крім того, бойові групи почали створюватися в бригадах корпусу, їх кількість постійно зростала аж до початку бомбардувань Югославії силами НАТО. Крім зведених загонів поліції в автономний край були відправлені також сили спеціального призначення. Навесні-влітку 1998 року чисельність АВК росла. На початку травня сили МВС поблизу Дзяковіца були атаковані групою вже з 200 чоловік. У зв'язку з ростом числа атак і чисельності бійців АВК армія була змушена приміняти бронетехніку і артилерію. На початку червня сили армії і поліції зробили операцію по ліквідації формувань АВК в околицях Дечан і Дзяковіца. Район боїв був закритий для представників преси, проте в повідомленнях журналістів говорилося про «справжню війну між терористами і поліцією». Участь армії в боях зростала, так як армійське командування визнало, що поліція не може самотійно впоратися з повстанцями. 25 липня сили армії і МВС зробили масштабну операцію проти АВК в районах Дреніци і по всій Метохії. Вона тривала до 29 вересня. У момент її початку до половини

території краю контролювалося членами АВК, чия чисельність в районах операції, по югославським оцінками, досягала 20 000 бійців. Югославським силовикам вдалося завдати поразки повстанцям, після чого їх активність в цих районах була істотно знижена [23, с. 180].

Конфлікт в Косові супроводжувався систематичним порушенням прав людини і до осені 1998 року став причиною близько 1000 жертв і появи понад 230 000 албанських біженців серед цивільного населення регіону. Весь 1998 рік сили країн НАТО тиснули на Белград, щоб домогтися припинення військових дій в Косові Метохії. 23 вересня 1998 Радою Безпеки ООН було прийнято резолюцію 1199. Метою цієї резолюції було закликання сторін до припинення вогню. 24 вересня сили НАТО почали проводити планування повітряних ударів проти Югославії. Метою цього було примусити Белград почати мирні переговори. 13 жовтня НАТО почало операцію протягом 96 годин. Югославська влада пішла на зустріч, та 15 жовтня було укладено перемир'я в Косово. Почалося відведення Югославський військ в місця постійної дислокації. Контролювали виконання перемир'я безпосередньо сили НАТО, на думку сербів, під час цього велася розвідка НАТО стосовно Югославської армії. У січні 1999 року армія Югославії почала знову проводити операції стосовно АВК, ігноруючи перемир'я. НАТО втрутилася в конфлікт після інциденту в Рачке, коли югославська армія стратила 45 албанців, як повідомляють спостерігачі НАТО. У лютому було створено контактну групу США-Косово-Росія-Югославія під Парижем. В результаті переговорів сторони не дійшли ні до якого висновку. С часом, 18 березня Великобританія та США розглянули варіант введення сил НАТО на територію Косово, надання краю політичної свободи та повного виведення Югославських військ. Цей проект був прийнятий албанською стороною, але скасований Югославією та Росією. 23 березня Югославська сторона погодилася прийняти політичну пропозицію рішення, але відмовилася від введення війська НАТО на територію регіону. В цей же день НАТО почали вводити свої війська на територію регіону, з метою змушення Югославію

прийняти проект повністю. Дії НАТО без рішення Ради Безпеки ООН були повністю проведені з порушенням статуту ООН і міжнародного права [51, с. 117].

Після введення миротворчих сил НАТО по Косову прокотилася хвиля вбивств і знищення сербських релігійних і культурних об'єктів. З червня до грудня 1999 року край покинуло до 200 000 сербів, чорногорців, циган і т. д. У Призрені число сербів скоротилося до 11 чоловік, в Пріштіні до 300. За даними сербської влади, з 10 червня 1999 року по 30 березня 2000 року в Косові скоєно 4564 терористичних акти і атак, убито 936 осіб (з них 835 сербів і чорногорців), викрадені 867 осіб (з них 824 серба і чорногорця). Було знищено понад 50 000 будинків, більшість яких належало неалбанських населенню (сербам, чорногорцям, циганам та ін). Згідно з листом патріарха Сербської православної церкви Павла від 2002 року до спеціального представника Генерального секретаря ООН в Косові Штайнера Міхаелю і головнокомандувачу Міжнародними миротворчими силами в Косові (KFOR) генералу Марселю Валентину, вже після введення в Косово миротворців місцевими албанцями було зруйновано понад 120 православних храмів, ряд з яких мають середньовічне походження і є частиною всесвітньої культурної спадщини. У 2004 році монастир Високі Дечани був зарахований до переліку об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Через два роки в 2006 році об'єкт спадщини було розширено, і в список були включені ще два православних монастиря і одна церква. Тоді ж вони були зараховані до списку всесвітньої спадщини, що перебуває під загрозою, через можливих атак албанців. Всі об'єкти знаходяться під захистом KFOR. При цьому відвідування паломниками ряду монастирів і церков можливе лише в супроводі солдатів KFOR. 17-19 березня 2004 року в Косові сталися масові заворушення, спрямовані проти решти в краї сербів. Загинули 35 осіб, понад 900 були поранені. За різними оцінками, від 29 до 35 православних церков і монастирів були знищені або частково зруйновані. Періодично нападам піддаються

жителі сербських анклавів, а також повернулися в край серби і чорногорці [18, с. 304].

23 жовтня 2004 року за контролем тимчасової адміністрації пройшли вибори в парламент Косова. Велика частина голосів (47%) була віддана Демократичної лізі Косова (лідер - Ібрагім Ругова, помірні). Демократична партія Косова (лідер - колишній польовий командир Хашим Тачі) отримала 27% голосів. Ще один колишній командир Армії визволення Косова - Рамуш Харадінай - очолював партію Альянс за майбутнє Косова. Всі албанські партії виступали за незалежність краю. Переважна більшість косовських сербів вибори проігнорувало - проголосувало близько 900 осіб, тобто менше 1% сербського населення. На їхню думку, в краї не було створено нормальних умов для проведення виборів, що довело кровопролиття в березні 2004 року, коли в результаті заворушень і погромів 19 людей загинули, 4 тисячі сербів та інших неалбанців залишилися без даху, були спалені сотні будинків і зруйновані десятки православних храмів і монастирів. 6 грудня уряд Косова очолив Рамуш Харадінай. У березні 2005 року він подав у відставку. Йому на зміну прийшов більш помірний Байрам Косумі. Після смерті в січні 2006 року Ібрагіма Ругови президентом був обраний Фатмір Сейдіу, а прем'єр-міністром знову став колишній польовий командир АВК - Чеку Агім. [20, с 421].

У листопаді 2006 року Чеку перебував з неофіційним візитом в Москві на запрошення Комітету Держдуми РФ з міжнародних справ, де провів переговори в МЗС РФ, а також з російськими депутатами, які закликали албанське керівництво до прямих контактів з Белградом. З 9 січня 2008 року уряд Косова очолює Тачі Хашим, в минулому польовий командир Армії Визволення Косова. Від отримання Косовом незалежності, світова спільнота мала за мету досягти консенсусу та взаєморозуміння між всіма політичними, етнічними та релігійними групами, а після цього вже визначення статусу регіону. Така політика не давала ніякому просування у вирішенні майбутнього регіону.

Жовтень 2005 року це початок переговорів ініціатором якого став Рад Без ООН. 31 січня 2006 року було сформовано групу переговорів до якої входили США, Італія, Великобританія, Франція, РФ, ЄС та НАТО. Рішенням групи було те, що при вирішення Косовського питання необхідно досконало вивчити цю проблему, починаючи від етнічних протистоянь та релігійних конфліктів від 1999 року. Було прийнято також рішення, що необхідно до кінця 2006 року вирішити це питання. В цей же час РФ висловила своє незадоволення проти встановлення конкретних термінів, до Росії приєдналася Сербія. В результаті переговорів також було обговорено 3 принципи переговорів: Косово не зможе стати суб'єктом Сербії, Косово не буде розділене, та Косово не може перейти під контроль іншої держави. 20 лютого 2006 року у Відні почалися переговори між сторонами. Албанські представники краю вимагали надати Косово повної незалежності. Сербія домагалася залишити Косово у складі, погоджувалася надати автономію. Ситуація фактично заморозилась. 17 лютого 2008 року Парламент Косово в односторонньому порядку наголосив про незалежність. Косовські серби які також були представлені в парламенті бойкотували рішення. 14 березня Косовські серби у відповідь на таке рішення захопили будівлю судового будинку, і утримували 3 дні. У відповідь на це ООН військами насильно відбили будівлю. Під час конвоювання сербів, натовп напав на сили ООН, в результаті чого багато було поранених. 15 листопада 2009 року в Косові відбулися вибори, де на них здобула перемогу Демократична партія Косова. 1 грудня 2009 року в Гаазі, в міжнародному суді почали розглядати законність проголошення незалежності Косова.

Через деякий час, 22 липня 2010 року Міжнародний суд ООН признав законним. 8 Березня у Брюсселі відбулася перша у Історії зустріч представників Косова та Сербії. На зустрічі не піднімалося питання про політичний статус Косова. Белград наголошував на поліпшенні рівня життя косовських сербів. В цей час же Косово намагалось досягти поліпшення відносин з Косово. 19 квітня 2013 року у Брюсселі представники Косова та

Сербії та почали підготовувати угоду про нормалізацію відносин. Також в обговоренні піднімалося питання щодо статусу сербських громад на півночі Косово [19, с. 140]. Було обговорено необхідність поліцейських з півночі Косово інтегрувати до Косівської поліції. Судові органи косовських сербів також інтегрувати до судової системи Косова. І було обговорено необхідність в 2013 році провести вибори до представників керівництва сербських меншин. Більшість сербських опозиційних партій та безпосередньо косовські серби виступали проти даного рішення та прийняли це за зраду національних інтересів. В 2016 році президент Косово Вучич заявив що єдиним рішенням Косовської проблеми було б визнання незалежності краю але це неможливо та не буде. 5 листопада 2020 року пішов у відставку президент Косово Хашим Тачі, якого звинувачено у військових злочинах та був взятий під варту в Гаазі.

3.2. Визнання Косово

Незважаючи на введення в 1990 році в Косово надзвичайного стану, албанці вже 22 вересня 1991 року оголосили про створення незалежної республіки Косово. Через місяць Албанія визнала незалежність Косово. Інші держави, ЄС, США, виходячи з принципів непорушності кордонів, не визнавали самопроголошену державне утворення, і лише звинуватили їх в сепаратизмі. У Косово почалося партизансько-терористичний рух, що проводиться армією визволення Косова. Жертвами такого руху стали мирні люди, так як спочатку боротьба велася поліцейськими підрозділами. І тільки з 1998 року проти тоді сепаратистів виступила югославська армія[50]. Почалася справжня війна, що супроводжувалася масовими репресіями, етнічними чистками і вбивствами. У 1999 році в військові дії були залучені сили НАТО, які провели масовані бомбардування югославських міст. На підставі резолюції РБ ООН № 1244 від 10 червня 1999 року в Косово був введений військовий контингент НАТО, а сам край перейшов під управління ООН. Підставою для введення військових сил послужило прагнення запобігти гуманітарній

катастрофі, викликану політикою геноциду, проведеної владою СФРЮ по відношенню до етнічних албанців, а також проведенням армією сербських сил безпеки і загонів сербських добровольців широкомасштабних етнічних чисток з тим, щоб, якщо не змінити етнічний баланс в краї на користь сербів, то значно зменшити демографічну перевагу албанців.

У жовтні 2004 року відбулися вибори до парламенту Косово, в яких взяло участь кілька партій. Незважаючи на різні політичні та економічні погляди, всіх об'єднувало прагнення до незалежності Косово, крім косовських сербів, практично не брали участь у виборах. Після виборів і розподілу місць в парламенті, функції внутрішнього управління були передані ООН органам влади Косово [1].

Ставлення частини світової спільноти в області визнання незалежності Косово поступово змінювалося. Від визначення сепаратизму, стали застосовувати формулу «стандарти до статусу», яка передбачає досягнення консенсусу між політичними силами і етнічними групами, і далі визначення статусу регіону. Але через триваючі етнічних зіткнень, серби в край не поверталися. І в жовтні 2005 року Рада безпеки ООН почала вести переговори про статус краю [5].

У січні 2006 року почалися засідання контактної групи по Косово, де головним, при вирішенні косовського питання, було прийняти до уваги етнічні чистки і події 1999 року, а також перебування Косово під міжнародним управлінням. В основу роботи контактної групи лягло три принципи переговорів: не повертати Косово під управління Сербії; не розділяти Косово; не долучати до інших країн. Позиція Росії відразу розійшлася з позицією представників таких країн, як США, Великобританія, Франція, Німеччина, Італія; ЄС і НАТО. Коли останні наполягали на терміновому ухваленні рішення, протягом поточного року по Косово, Росія і Сербія пропонували не обмежувати дане питання певними термінами. Косовські албанці поставили вимогу в надання краю повної незалежності.

Сербія ж наполягала на контролі над Косово. Після двох років роботи контактна група винесла рішення про розміщення в Косово спеціальної місії Європейського союзу, куди увійшли 2000 цивільних осіб і правоохоронних органів ЄС. Але це рішення було прийнято без згоди на те уряду Сербії, що є досить спірним, тому що в цьому є протиріччя, з прийнятої раніше Резолюцією ООН № 1244, в якій наголошується на територіальну цілісність держави. Буквально на наступний день після прийняття рішення про розміщення спецмісії ЄС, 17 лютого 2008 року, Парламент Косово оголошує про свою незалежність в односторонньому порядку, що знову призводить до зіткнень з косовськими сербами, які виступають проти незалежності краю. Для утихомирення сербів були використані посилені війська ООН [55].

Якщо після проголошення Косово незалежності в 1991 році, її визнала лише Албанія, а світове співтовариство визнало це проявом сепаратизму, то після проголошення незалежності в односторонньому порядку парламентом Косово 17 лютого 2008 році, її підтримали вже на наступний день Великобританія, Франція, США, Туреччина, Албанія, Афганістан і Коста-Ріка. 19 лютого - Австралія і Сенегал, 20 лютого - Латвія і Німеччина. Сьогодні незалежність Косово визнають 108 держав - членів ООН, у тому числі три з п'яти постійних членів Ради Безпеки, 24 з 28 держав - членів ЄС. Держави, що не визнають незалежність Косово, і серед них такі великі, як Росія і Китай, наполягають на необхідності збереження територіальної цілісності Сербії[59].

18 лютого 2008 року парламент Сербії прийняв одностайне рішення про анулювання рішення крайового парламенту Косова від 18 лютого і завів кримінальні справи на лідерів Косово. Сербія відкликала послів з США, Німеччини і Великобританії. Намагаючись перешкодити процесу визнання Косово, Сербія через Генеральну Асамблею ООН за допомогою Резолюції 63/3 «Прохання про винесення Міжнародним судом консультативного висновку щодо того, чи відповідає одностороннє проголошення незалежності Косово нормам міжнародного права», звернулася до Міжнародного суду з проханням винести консультативний висновок з даного питання. Саму Резолюцію

Генеральної Асамблеї підтримали 77 держав, 74 країни утрималися і 6 проголосували проти. Після отримання запиту від Генасамблеї Міжнародний суд звернувся до держав-членів ООН викласти свої письмові думки. 36 держав, серед них 21 з числа визнали незалежність Косова, 15 - з числа не визнали, надіслали свої думки. В цей час незалежність Косово була визнана 63 державами. 22 липня 2010 року Міжнародний суд ООН в Гаазі було оголошено рішення з питання про «Відповідно до міжнародного права одностороннього проголошення незалежності тимчасовими органами самоврядування Косово», представленому Генеральною асамблеєю ООН за ініціативою Сербії. Міжнародний суд ООН вирішив, що декларація незалежності Косова не порушує норм міжнародного права. Хоча це рішення було консультативним, тобто не мають обов'язкової сили виконання, воно відіграло велику роль для розвитку міжнародного права, так як за рекомендаціями стояв авторитет суду

Міжнародне визнання Косово з моменту проголошення незалежності від Сербії 17 лютого 2008 року були неоднозначним, і міжнародне співтовариство розділилося з цього питання. Станом на 4 вересня 2020 року 98 з 193 (51%) держав-членів Організації Об'єднаних Націй (ООН), 22 з 27 (81%) держав-членів Європейського союзу (ЄС), 26 з 30 (87%) держав-членів НАТО, і 31 з 57 (54%) держав-членів Організації ісламського співробітництва (ОІС) визнали Косово. Уряд Сербії не визнає його як суверенна держава [56, 60].

У 2013 році обидві сторони почали нормалізувати відносини відповідно до Брюссельської угоди [54], але цей процес застопорився в листопаді 2018 року, після того, як Косово ввело 100-відсотковий податок на імпорт сербських товарів. 1 квітня 2020 року Косово зняло податок. У вересні 2020 року угодою, укладеною за посередництва США, Сербія і Косово домовилися про нормалізацію економічних відносин. Сербія погодилася призупинити свої зусилля, щоб спонукати інші держави або не визнавати Косово, або відкликати визнання на один рік. У свою чергу, Косово погодилося не подавати заявки на нове членство в міжнародних організаціях протягом того ж періоду. Серед членів Великої двадцятки 11 (включаючи Австралію, Канаду, Францію,

Німеччину, Італію, Японію, Південну Корею, Саудівську Аравію, Туреччину, Сполучене Королівство і Сполучені Штати Америки) визнали Косово як державу, а 9 (Аргентина, Бразилія, Китай, Індія, Індонезія, Мексика, Росія, Південна Африка та Іспанія) не визнали [60].

3.3 Перспективи Косово як частково визнаної держави

На сьогодні існує три основні сценарії розвитку Косівського питання - Невизнання тобто збереження статус-кво, розмежування, а саме обмін територіями і визнання

Перспективи збереження статус-кво в косовському питанні

Сценарій збереження статус-кво після проголошення Пріштіною в 2008 році в односторонньому порядку свою незалежність об'єктивно відповідав інтересам більшості міжнародних акторів. Він створював звичний і обкатаний в багатьох конфліктах формат міжнародних переговорів, які можуть тривати нескінченно довго і могли б закінчитися через десятки років, або реальним двостороннім компромісом, або вкрай повільним, але, що важливо, поетапним доглядом Белграда з політичного життя Косово з відповідною асиміляцією залишився сербського населення. Однак переклад переговорного майданчика Белграда і Пріштіни в 2010 році з-під крила ООН під крило ЄС знищив саму ймовірність втілення даного сценарію в життя[14]. Рубіжної точкою стали Брюссельські угоди про нормалізацію відносин між Белградом і Пріштіною 2013 року, де-факто дозволили косоварам більш активно виносити питання про остаточне визнання незалежності. Планомірна підтримка даного варіанту ЄС і США є серйозним фактором тиску на Сербію. Добровільна згода Белграда на догляд з переговорного формату РБ ООН сильно звузив простір для маневру Москві, по суті залишивши російському зовнішньополітичному відомству тільки можливість «визнання будь-якого двостороннього компромісу» і позбавивши російський дипкорпус не тільки прямих інструментів участі в переговорах, але і бажання робити ініціативні кроки. У

цій ситуації тривале утримання статус-кво навряд чи можливо. Практично гарантовано в даному випадку албанці будуть прагнути до провокування Белграда, до залучення Сербії в гру не за правилами, оскільки психологічно вони відчують себе в кроці від перемоги. Статус-кво вже не задовольняє і запитів політичного Белграда, який перебуває в умовах багаторічного і дедалі більшого тиску з боку Брюсселя і орієнтації влади Сербії протягом останніх двадцяти років на пріоритетне вступ до Євросоюзу. Заморожування косовського питання позбавляє сербське керівництво основного внутрішньо- і зовнішньополітичного стимулу розвитку [2]. Таким чином, збереження статус-кво не задовольняє ні сербських, ні косовських політичних лідерів, а в більш широкому сенсі - національні еліти. Однак саме збереження статус-кво є заповітною метою для «зовнішніх регуляторів» - міжнародних організацій, лідерів держав-посередників у врегулюванні. Саме вони найбільш активно чинять опір змінам на Балканському півострові. Має сенс докладно розглянути сценарії, при яких можливе збереження статус-кво в регіоні. Найбільш ймовірними видаються чотири варіанти розвитку подій.

Перший сценарій - «Брюссельський»: двосторонній договір на основі Брюссельської угоди 2013 року, під патронатом ЄС.

Другий сценарій - «ООНівський»: повернення переговорного формату до Ради безпеки ООН. Варіант найбільш сприятливий для Росії. Однак суперечності між постійним членами Радбезу ООН (США, Великобританія, Франція, Росія, Китай) занадто істотні. Реальна ймовірність досягнення компромісу в даному форматі також невелика.

Третій сценарій - «Американський»: збереження статус-кво до досягнення «історичного договору» між Белградом і Приштіною, в першу чергу, за посередництва і під тиском Вашингтона.

Четвертий сценарій - «Багатополярний»: створення нових переговорних рамок щодо вирішення всіх решти балканських питань в «одному пакеті» за участю країн регіону, за посередництва ЄС, з активним залученням США, Росії, Китаю.

Перспективи розділу розмежування Косово і Метохії

В політичний дискурс поняття «розмежування» увійшло в другій половині 2018 року, а до цього його частково можна було пов'язувати з ім'ям сербського політика Олівера Івановича, який просував «кіпрську модель» рішення косовського питання. На його погляд, вона могла служити прикладом того, як можуть розвиватися відносини між сербами і албанцями в краї [60]. Одним з його головних аргументів було те, що косовари через кілька виборчих циклів неминуче будуть «рости над собою», стануть політично мудрішими, і тоді досягти компромісу з ними буде значно легше. З плином часу розділ Косово на сербську і албанську частини в якості компромісного рішення проблеми нормалізації відносин Белграда і Пріштини набуває все більш реальних обрисів. Основний камінь спотикання полягає в тому, які саме території будуть залучені в процес розмежування і обміну і під які гарантії. До теперішнього часу, що стосується територіальних рамок розмежування, в Белграді і Пріштині розроблені два варіанти угоди про нормалізацію двосторонніх відносин. Відповідні карти були підготовлені на базі домовленості про зміну кордонів, якій президент Косово Хашим Тачі і президент Сербії Олександр Вучич попередньо досягли в серпні 2018 року на Європейському форумі в австрійському місті Альпбах. Угода передбачалося підписати вже на початку вересня 2018 року в Брюсселі за участю керівництва ЄС, проте розбіжності з приводу принципів розмежування, а також протести опозиційних сил в Белграді і Пріштині загальмували процес.

Таким чином, подальша доля переговорів Белграда і Пріштини і еволюції ідеї розділу Косово буде прямо залежати від трьох ключових факторів: здатності влади Сербії стабілізувати внутрішньополітичну ситуацію в країні, досягнення політичного консенсусу з цього питання в Косово і відмови албанських політиків Албанії та Косово від форсування ідеї «Великої Албанії».

Перспективи збройного конфлікту в Косово

Одна з проблем сучасного Косово, це відсутністю точної інформації про чисельність і відсоткову співвідношеність населення в краї. Останні достовірні результати перепису населення в Косово і Метохії відносяться до 1981 року, федеральну перепис 1991 року бойкотували косовські албанці, а здійснену Пріштіною перепис 2011 року, в свою чергу, бойкотували косовські серби. При цьому, до того, як і в яких умовах здійснювалася албанська перепис 2011 року, у фахівців є маса питань і нарікань. Європейський центр з питань меншин закликає «з обережністю» ставитися до цих даних. Згідно з останнім переписом, чисельність албанців у Косово - 1 млн 600 тис. Осіб, сербів - 25 тис. (Насправді це жителі анклавів, які не могли ухилитися від участі в перепису). За сербськими даними, в автономному краї проживає 140 тис. Сербів і не більше мільйона албанців [59].

Найбільш вірогідним сценарієм розвитку повномасштабного конфлікту між сербами і албанцями на півночі Косово представляється наступний. Під будь-яким досить слухним (в очах міжнародної спільноти) приводом, заздалегідь заручившись згодою послів західних держав і керівництва KFOR, албанці вводять поліцейський спецназ ROSU на кілька стратегічних об'єктів на півночі Косова. Це, перш за все, водосховище Газіводе, де ROSU вже відзначилися, і комплекс гірничо-збагачувального комбінату Трепча, який є одним з головних каменів спотикання між сербами і албанцями. Формально ROSU має право діяти на всій території Косово, в тому числі і на півночі, цим, як не дивно, не порушується горезвісна резолюція ООН № 1244, а тільки домовленості між сербами і албанцями 2012-14 років. Це відома дірка в законодавчій частині сербської захисту північного Косово, що залишилася ще з тих часів, коли ROSU керували представники CIVPOL, тобто діяльність албанського поліцейського спецназу прямувала західними миротворцями. У відповідь на це косовські серби роблять те, що вони зазвичай роблять в подібних випадках: блокують доступ на захоплені ROSU стратегічні об'єкти, щоб не допустити поповнення та оновлення сил албанців. Починаються

переговори між Белградом і Приштіною за посередництва США і ЄС (хотілося б вірити, що і Росію допустять до посередницької функції, але надії на це невеликі). Тим часом в Белграді посилюється протистояння влади і опозиції, що вимагає ввести на Косово регулярну сербську армію. У тому, що сербська опозиція буде використовувати саме цей безвідповідальний і популістське гасло, що має на увазі зіткнення Сербії не з албанцями навіть, а, перш за все, з міжнародними силами і блоком НАТО, сумніватися не доводиться. Далі ймовірності розгалужуються. Якщо офіційний Белград визнає захоплення Трепча і Газіводе як даність і закликає громадськість змиритися з цим, падіння кабінету Олександра Вучич неминуче. При цьому велика ймовірність того, що, користуючись ситуацією тимчасового безвладдя в сербській столиці, албанці спробують розширити зону своєї присутності в північному Косово, а саме, підпорядкувати собі ті інституції, які до сих пір залишаються незалежними від Приштини: школи, лікарні, університет. Чи не готові інтегруватися в албанські структури серби почнуть поступово залишати Косово. Це і буде «остаточним рішенням косовського питання».

ВИСНОВКИ

У сучасній системі міжнародних відносин невизнані та частково визнані країни стали одними з елементів постбіполярного світопорядку. Немає однозначної характеристики постбіполярної системи міжнародних відносин. Більшість учених вважає, що зараз відбувається складний процес її формування і, скоріше за все, ця система буде багатополлярною. Процесу поляризації заважає ООН. Так, як Рада Безпеки була в деякому сенсі реалізацією ідеї Рузвельта «4 поліцейських». Для сучасного світу, де з'являються регіональні лідери які починають поширювати вплив не тільки економічними, але й військовими засобами, на це відразу реагують постійні члени Ради Безпеки ООН, та виконують відповідні дії. В сучасних реаліях, досягати регіонального лідерства економічним та військовим шляхом можуть безпосередньо постійні члени Радбезу ООН маючи право вето. Таким чином невизнані держави які утворилися в результаті дій країн постійних членів Ради Безпеки, з часом стають частково визнаними, та їх зникнення з політичної карти світу підлягає сумніву. Тим більше, що зі зростанням кількості частково визнаних держав, зростає ймовірність їх визнання, так як вони не тільки визнають одне одного, а й деякі з них мають сильний економічний потенціал.

Не існує точно визначення як можна назвати частково визнані держави. Як було розглянуто в роботі, універсальним визначенням можна вважати, що «частково визнані держави це суб'єкти міжнародних відносин які не є членами ООН, але признаються деякими членами ООН, і їх зовнішньополітична діяльність через це обмежена правовим полем.

Частково визнані країни відіграють важливу роль у політиці для зацікавлених у цьому держав. Частково визнані країни, особливо на пострадянському просторі, часто використовувалися в якості важеля тиску на США. Про це свідчить підтримка Росією Абхазії і Південної Осетії, ДНР та ЛНР. Питання про ці невизнані країни фактично заблокували вступ до НАТО як України, так і Грузії, оскільки вступ в НАТО будь-якої з цих держав негайно

спровокувало б конфлікт між Росією і НАТО. Таким чином, недавні зусилля по зміцненню НАТО були зроблені за умови, що НАТО не забезпечить військовий захист щодо згаданих вище районів і, отже, не спровокує військової конфронтації з Росією. Однак Росії вдалося змінити політику НАТО і Заходу.

Перспективи Косово перейти від частково визнаної країни до визнаної країни, члена ООН достатньо великі. Починаючи з 2008 року та до сьогодні, Косово як незалежну країну визнала більша половина країн-членів ООН. На сьогодні існує три основні сценарії розвитку Косівського питання — невизнання, тобто збереження статус-кво, обмін територіями і визнання. Рішення країн щодо визнання Косово, як суверенної держави буде залежати від Сербії. Визнання Косово неможливе Сербією, так як Косово для Сербії — це одне з важливих місць, зв'язаних з історією країни. Навіть сучасний президент Сербії, Олександр Вучич, який досить ліберально ставиться до налагодження відносин з Косово, зазначив, що єдиним рішенням Косовської проблеми було б визнання незалежності краю, але це неможливо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абашидзе А. Х. Всеобъемлющее предложение об урегулировании статуса Косово. *Обозреватель*. 2007. 8.
2. Алексеева Е. В. Позиции России и Германии по вопросу урегулирования конфликта в Косово 2008 года. *Среднерусский вестник общественных наук*. 2014. С. 149.
3. Анашкина А. Г. Внешнеполитическая ориентация Балкан в контексте современных интеграционных процессов. *Вестник московского государственного областного университета. серия: история и политические науки*. 2018. № 4. С. 307.
4. Батюк В. И. История международных отношений : учебник для вузов. Москва : Юрайт, 2020. 483 с.
5. Бекашев К. А. Международно-правовое признание : підручник. 5-те вид. Москва : Проспект, 2011. 205 с.
6. Бжезинский М. В. Глобальное господство или глобальное лидерство : підручник. Москва : «Международные отношения», 2005. 88 с.
7. Боленко К. В. Косово. Історія. Огонек. 2000. С. 4–8.
8. Болотникова О. Р. Территориальная целостность государств и право наций на самоопределение: возможен ли компромисс?. *Актуальные проблемы мировой политики и мировой экономики*. 2010. С. 144.
9. Большаков А. Г. "Замороженные конфликты" постсоветского пространства: тупики международного миротворчества. *Полития: анализ. хроника. прогноз (журнал политической философии и социологии политики)*. 2008. С. 27–37.
10. Бударagina Л. В. Статус непризнанных государств. *Право и современные государства*. 2016. С. 84.
11. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії : підручник. Київ : Либідь, 2002. 608 с.

12. Валлерстайн И. М. Конец знакомого мира. *Социология XXI века*. 2003. С. 155.
13. Васильева С. В. Новый этап проблемы Косово. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*. 2010. С. 416–420.
14. Герасіна Л. М., Погрібна В. Л., Поліщук І. Політологічний енциклопедичний словник / ред. Требіна М. П. Харків : Право, 2015. 816 с.
15. Гетьманчук М. П., Івахів О. С., Кукарцев О. В. Теорія міжнародних відносин. Львів : Тріада плюс, 2011. 318 с.
16. Голиков А. П., Казакова Н. А., Прав Ю. Г. Региональная политика и экономическое развитие: европейский контекст : навч. посіб. Харків : РИО ХНУ Ім. В. Н. Каразіна, 2009. 270 с.
17. Гуськова Е. Ю. Агрессия НАТО 1999 года против Югославии и процесс мирного урегулирования. *Вестник российского гуманитарного научного фонда*. 2013. С. 188–193.
18. Гуськова Е. Ю. История югославского кризиса (1990-2000). *Социальные и гуманитарные науки. отечественная и зарубежная литература. серия 5: история. реферативный журнал*. 2001. С. 106–113.
19. Гуськова Е. Ю., Филимонова А. И., Шемякин А. Л. Третья Югославия и косовский вопрос. Югославия в XX веке: очерки политической истории. Москва : Индрик, 2011. 888 с.
20. Дурденевский В. Н. Главные правовые вопросы при образовании нового государства. *Вопросы теории и практики международного права*. 1959. С. 27.
21. Замятина Т. И. В защиту Милошевича выступили свидетели из России. *Эхо планеты*. 2004. С. 14–17.
22. Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки. *Либідь*. 2001. С. 622.
23. Калининцев Н. В. Косово в лабиринті проблем. *Ехо планети*. 2004. С. 18–20.

24. Каменецкий М. С. Бывшая Югославия - конфликтное пространство. *Политическая мысль*. 1995. С. 17–24.
25. Каменецкий М. С. Проблема Косово в історичному та сучасному вимірах. *Історія в школі*. 1999. С. 14–17.
26. Каменецкий М. С. Проблема Косово. *Історія в школі*. 1999. С. 13–17.
27. Каплан М. . Система и процесс в международной политике. Теория международных отношений : хрестоматія / коментарі Цыганков П. А. Москва : Гардарики, 2002. 400 с.
28. VII Панамериканська конф. Конвенція монтевідео. Монтевідео, 1933.
29. Коппель О. Л. Глобалізація. Українська дипломатична енциклопедія : Дипломат. енциклопедія. Київ : Знання України, 2004. 760 с.
30. Косухин Н. Д. Африка: власть и политика. *Рос. академия наук*. 2004. С. 221.
31. Кошелюк В. Самопроголошені держави як інструмент геополітичної стратегії провідних держав на Європейському континенті. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2008. № 37. С. 287–292.
32. Кулагин В. М. Мир в XXI веке. Полис. 2000. С. 233.
33. Маначинський О. С. Косово - осередок напруженості в СРФЮ. *Історія в школі*. 1999. С. 10–13.
34. Манжолла В. А. Міжнародні системи і глобальний розвиток / ред. Л. В. Губерського. Київ : Київ. ун-т, 2008. 512 с.
35. Моджорян Л. А. Значение признания государств и правительств на современном этапе. *Вопросы теории и практики современного международного права*. 1960. С. 19.
36. Мунтян М. А. Основы теории международных отношений : навч. посіб. Москва : МАБиУ, 2006. 164 с.
37. Непризнанные страны. *Вокруг Света*. 2012.
38. Пархомчук О. С. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин. *Знання України*, 2004. 797 с.

39. Пархомчук О. С. Вестфальська система міжнародних відносин. Київ : Політ. енциклопедія, 2011. 95 с.
40. Пархомчук О. С. Віденська система міжнародних відносин. Київ : Політ. енциклопедія, 2011. 808 с.
41. Пархомчук О. С. Вестфальська система міжнародних відносин. Київ : Політ. енциклопедія, 2011. 95 с.
42. Пугачев В. П., Соловьев А. И. Введение в политологию : навч. посіб. Москва, 2002. 477 с.
43. Работін Ю. М. Косово очима українських журналістів. *Літературна Одеса*. 2006. С. 83–100.
44. Радугин А. А. Политология. Москва : Центр, 2000. 336 с.
45. Сигатуров А. Д. Системная история международных отношений. Москва, 2000. 243 с.
46. Субботін А. Л. *Міжнародні відносини*. Київ : Знання України, 2004. 812 с.
47. Хантингтон С. Вызовы американской национальной идентичности / пер. А. Башкирова. Москва : Издательство АСТ, 2004.
48. Цыганков П. А. Международная система. Москва : Гардарики, 2003. 590 с.
49. Шемшученко Ю. С. Статут ООН. Юридична енциклопедія. Київ : Гардарики, 2003. 736 с.
50. Щербак В. О. Вестфальський світ 1648 р. Київ : Наук. думка, 2003. 760 с.
51. Яровий В. І. Новітня історія країн Східної Європи. Київ : Либідь, 1997. 269 с.
52. Bilder R. B. Kosovo and the «New interventionism»: promise or peril?. *Journal of transnational law and policy*. 1999. P. 161.
53. Brussels deal: serbian officials free to enter kosovo. *Inserbiainfo*. 2013. URL: [http://inserbia.info/brussels-deal-serbian-officials-free-to-enter-kosovo/..](http://inserbia.info/brussels-deal-serbian-officials-free-to-enter-kosovo/)

54. Camillah Agak. The role of unrecognized countries in international relations. *Political holidays*. 2019. URL: <http://www.politicalholidays.com/post/the-role-of-unrecognized-countries>.
55. C. Prestowitz. American unilateralism and the future of good intentions. N.Y, 2003.
56. Israel Ministry of Foreign Affairs. Serbian embassy to relocate to Jerusalem, Israel and Kosovo to establish diplomatic relations. *Israel Ministry of Foreign Affairs*. URL: <https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2020/Pages/Serbian-embassy-to-relocate-to-Jerusalem-5-September-2020.aspx>.
57. Julian W., Korab-Karpowicz. Political realism in international relations. *The stanford encyclopedia of philosophy*. 2018.
58. Martha Finnemore. Legitimacy, hypocrisy, and the social structure of unipolarity: why being a unipole isn't all it's cracked up to be. *World politics*. 2009.
59. Očić, Časlav. Kosovo and metohia: ethnodemographic changes from the end of world war II to 1991. *Српска академија наука и уметности*. 2006. P. 441–460.
60. Recognition of Kosovo. Kosovo government. URL: <http://www.kosovothankyou.com>.
61. Structural Realism After the Cold War. *International Security*. 2000. P. 41.